

Két óra a lelkibetegek birodalmában

Európai nivóju reformok a lipótmezei elmegyógyintézetben — Találkozásom a «királylyal és a cárnővel» a kilincstelen zárt ajtó mögött — Egy magyar falu, amelynek nyolcszáz lakosa közül háromszázötven örült — Milyen hivatást töltenek be az ideg- és lélek-gondozók?

A magasrácsu kapu mögött, az iromba nagy sárga épületben olyan csend van, mintha megszűnt volna minden élet. Azok közül, akik megbomlott aggyal, szétroncsolt idegzettel, minden társadalmi közösségből kiszakítva ide kerültek — senkit nem látok az óriási kert csupasz, szürke fáin alatt, a sétautak labirintusán...

Az örültek tágas birodalmában nincs izgalom, melynek külső jeleivel találkozni, nem lehet hallani a jajokat, melyek az élet szerencsétlenjeinek lelkéből bizonytalansággal előtörnek, olyan félelmetesen nyugodt itt minden, mint egy temetőben, ahova kísérteties mozdulatokkal vissza-vissza járnak a holtak, akiket megsirattak, elfeledtek.

*

Az elmegyógyintézet előcsarnokában libériás portás igazít utba előzékenyen. A folyosókon, amerre járok, nem kerülök szembe senkivel. Odafenn az első emeleten van Fabinyi Rudolf dr. egyetemi magántanár, aki mióta ennek a szomorú intézetnek az élén áll, korán reggeltől késő éjszakáig minden emberi érzéssel, gondolatával, tudásával, invenciójával az élet számkivetettjeinek a szolgálatában dolgozik, tervez, reformokat valósít meg, melyek kigyújtják a reménység álmosan pislákoló mécsesét a reménytelenségben, hogy egy piciny fényesség világítsa meg az utat, mely visszavezet az emberek közé, a zugó életbe, a munkába, a családi otthon melegségébe.

*

Nem az volt a céltudat, hogy izgalmas képek sorozatával beszámoljak a Lipótmező szomorú lakóinak eltévelyedéseiről, téveszméiről, bolondos kitéréseiről, szórakozásairól — nem, mélyebbre szerettem volna az életükbe betekinteni. Az olvasó az elmegyógyintézeti riportok háttörzsongató színeit nem fogja megtalálni ezekben a sorokban, de talán mégis élesebb megvilágításban lesz előtte a kép, mely az örültek házával kapcsolatosan fantáziájában megmaradt és kialakult.

Az a beszélgetés, mely az elmebetegek gyógyításának új módjáról és főként az örület megelőzésének izgatón érdekes problémájáról Fabinyi professzor és köztem lefolyt — egészen fantasztikus perspektivákat sejtet az elmebetegek gyógykezelése tekintetében.

*

A dolog úgy áll, hogy nem is olyan nagyon régen, még harminc-negyven év előtt is az a hit volt elterjedve — és az orvosprofesszorok is abban a meggyőződésben éltek —, hogy minden elmebajos feltétlenül és minden körülmények között a bolondok házába való, hogy minden örültet okvetlenül zárt intézetben kell elhelyezni. Ez a vélemény teljesen belegyökeresedett a pszichiáterek és a közönség tudatába, úgy hogy majdnem mindegyik nyugateurópai államban, de különösen Angliában, Németországban és Hollandiában egymásután létesültek a nagyszerűen felszerelt, modern, zárt elmegyógyintézetek. Ebben az atmoszférában, ennek az áramlatnak a hatása alatt épült Magyarországon a múlt század hatvanas éveiben a lipótmezei zárt intézet, amit később az angyalföldi és nagykállói elmegyógyintézetek létesítése követett. Ennek az elgondolásnak a jegyében születtek meg a törvényhatósági közkórházak elmeosztályai is. A körülményekhez képest tehát nálunk is elég sok elmegyógyintézet épült — a zárt intézeti kezelés fogantatására.

A pszichiáterek felfogása azonban nagyon megváltozott 1870 óta az örület gyógyítása tekintetében. Az elmeorvosok rájöttek arra, hogy a betegség bizonyos szakában a betegre nézve sokkal előnyösebb, ha kezelése nem zárt intézetben történik, hanem minél szabadabb miliőben.

— A tapasztalat megmutatta — mondja Fabinyi professzor —, hogy nagyon sok beteget meg lehet menteni, ha kivonjuk abból a környezetből, melyben idegzete tönkrement, ha gondoskodunk megfelelő szórakoztatásáról, elfoglaltságáról, ami megkönnyíti azt a törekvésüket, hogy a beteget megszabadítsuk téveszméitől, kóros érzéseitől.

Igy került azután sor az ugynevezett „koloniális intézetek“ gondolatának megvalósítására. Ez volt az első lépés. A fejlődés itt nem állott meg. A kísérletek azt bizonyították, hogy a beteg sokszor rohamosan halad előre a megnyugvás és a gyógyulás után, ha a zárt intézet rideg falai közül kikerülve egészen új, tőle idegen, de jólelkű környezetbe kerül, ki a városból a szabadságos tanyákra, falusi házikókba — természetesen orvosi és ápolói ellenőrzés mellett. Különösen a gyermekeknél értek el sikereket, akiket kihelyeztek az intézetből idegen családokhoz, vidékre. Ez volt a második lépés.

Most már egymásután létesültek egész Európában a „heterofamiliaris“ családi ápolási telepek, melyek új irányt szabtak az elmebetegek gyógykezelésének.

*